

پیشگفتار

دوره اول تکامل رسمی علم اقتصاد که از زمان انتشار کتاب *ثروت ملل* به وسیله آدام اسمیت^۱ در سال ۱۷۷۶ م شروع می‌شود و تا رکود بزرگ اقتصادی در سال ۱۹۲۹ م ادامه می‌یابد، در واقع ابعادی از اقتصاد خرد است. می‌توان گفت که دوره دوم تکامل علم اقتصاد، از زمان انتشار کتاب *نظریه عمومی اشتغال، بهره و پول* نوشته جان مینارد کینز^۲ در سال ۱۹۳۶ م آغاز می‌گردد. در این دوره، نیمه دوم علم اقتصاد یعنی اقتصاد کلان متولد می‌شود و تکامل می‌یابد. دوره سوم تکامل علم اقتصاد، در نیمه دوم قرن بیستم شکل گرفته که در آن، بخش عمومی در کنار دیگر بخش‌ها به عنوان یکی از زیرمجموعه‌های علم اقتصاد اهمیت خاصی یافته است. این شعبه علم اقتصاد با تجزیه و تحلیل فعالیت‌های اقتصادی دولت سروکار دارد و به نوعی با علوم سیاسی نیز در ارتباط است. در این ارتباط، دو محور تجزیه و تحلیل هزینه‌های بخش عمومی و ارزیابی درآمدهای آن بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرند. همچنین این شاخه از علم اقتصاد در صدد پاسخگویی به موضوعاتی نظیر دلایل نارسایی بازار ناشی از کالای عمومی، پیامدهای جانبی، اطلاعات نامتقارن و انحصار است؛ به بیان دیگر اقتصاد بخش عمومی از طریق تهیه چارچوبی به تصمیم‌گیری در خصوص نحوه مشارکت دولت در اقتصاد و تعیین حدود مرز این نقش می‌پردازد. در مطالعه اقتصاد بخش عمومی، اقتصاددانان اثباتی^۳ به گستره اقدامات دولت و نتایج سیاست‌های مختلف آن توجه دارند، اما اقتصاددانان دستوری^۴ می‌کوشند سیاست‌های جایگزین را که امکان اتخاذ دارند، ارزیابی کنند.

بنابراین بخش قابل توجهی از متون اقتصادی در سطح نظری و مجموعه‌ای از توصیه‌های سیاست‌گذاری در سطح اجرایی، به اقتصاد بخش عمومی مربوط‌اند که در آن، به حوزه «انتخاب عمومی»^۵ نیز پرداخته می‌شود. حوزه انتخاب عمومی طیف گسترده‌ای از نظریات و تحلیل‌های جدید را وارد علم اقتصاد می‌کند و با بسط ابزارهای تحلیل علم اقتصاد،

1. Adam Smith
2. John Maynard Keynes
3. positive economists
4. normative economists
5. public choice

حوزه‌هایی نظیر قراردادهای اجتماعی، حقوق مالکیت، آزادی، دموکراسی، بوروکراسی، قانون اساسی، جرم و حتی اخلاق و دین را نیز به تحلیل اقتصادی می‌افزاید. از این رو عناوین مختلفی از قبیل نظریه کنش جمعی^۱، نظریه قرارداد، نظریه حقوق مالکیت، نظریه رانت جویی، نظریه قانون اساسی و نظایر این‌ها در بسته تحلیل اقتصاد بخش عمومی قرار می‌گیرند.

کتاب *اقتصاد بخش عمومی (۱): هزینه‌ها و ساختارهای دولت*، مشتمل بر هشت فصل می‌باشد. در فصل اول، آشنایی با کلیات اقتصاد بخش عمومی صورت می‌گیرد. در فصل دوم، به تحلیل کارایی و اقتصاد رفاه پرداخته می‌شود. در فصل سوم، کالای عمومی و نارسایی در بازار تحلیل می‌شود. در فصل چهارم، پیامدهای جانبی و نارسایی بازار مورد بحث قرار می‌گیرند. در فصل پنجم، اطلاعات نامتقارن و نارسایی بازار تحلیل می‌شوند. در فصل ششم، به تحلیل انتخاب عمومی پرداخته می‌شود. در فصل هفتم، نارسایی و شکست دولت مورد تحلیل قرار می‌گیرد. در نهایت در فصل هشتم، تحولات اندازه دولت و حکمرانی خوب بررسی می‌گردد.

کتاب حاضر، که پس از سال‌ها تدریس درس اقتصاد بخش عمومی به وسیله مؤلفان تدوین شده است، علاوه بر رشته اقتصاد، در سایر رشته‌ها مانند حسابداری و مدیریت نیز قابلیت ارائه دارد. همچنین تلاش شده است که جدیدترین موضوعات اقتصاد بخش عمومی همراه تبیین نظری، تجربه‌ها و یافته‌های عملی مورد استفاده قرار گیرند. با توجه به اهمیت موضوعات مطرح شده، از نکات تکمیلی اساتید، دانشجویان و پژوهشگران ارجمند صمیمانه استقبال می‌شود؛ نکاتی که به طور حتم در بهبود ویرایش‌های بعدی کتاب مؤثر خواهند بود.

یداله دادگر

حجت ایزدخواستی

بهار ۱۴۰۱